

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В. СТЕФАНІКА**

Інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БІЗНЕС ПРОЦЕСИ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

спеціальність **073 «Менеджмент»**

освітня програма «Бізнес-адміністрування»

інститут **післядипломної освіти та довузівської підготовки**

кафедра **управління та бізнес-адміністрування**

Робоча програма «Бізнес-процеси та управлінський облік» для студентів спеціальності 073 Менеджмент (освітня програма «Бізнес-адміністрування»)

Розробник:

П'ятничук І.Д., к.е.н., доцент, т.в.о. звідувача кафедри управління та бізнес-адміністрування

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри управління та бізнес-адміністрування

Протокол від № 1 від 27 серпня 2021 року

Т.в.о. завідувача кафедри управління та бізнес-адміністрування

(підпис)

(П'ятничук І.Д.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Вибіркова	
	Спеціальність 073 «Менеджмент»		
Модулів – 2	Освітня програма: Бізнес-адміністрування	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		Семестр	
(назва)			
Загальна кількість годин - 90		1-й	1-й
	Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента	Освітній рівень: магістр	16	4
		Практичні, семінарські	
		14	4
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60	82
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: 1/3

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Бізнес-процеси та управлінський облік» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності «Менеджмент».

Мета викладання навчальної дисципліни полягає у формуванні системи знань з організації та методики управлінського обліку, й механізму використання інформації що формується в його системі в процесі бізнес-адміністрування.

Основними цілями вивчення дисципліни є: вивчення принципів і методів управлінського обліку, його місця і ролі в управлінні діяльністю підприємства; набуття вмінь застосувати відповідні методи та прийоми в процесі обліку витрат і калькулювання собівартості продукції з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: теоретичні основи організації управлінського обліку, його сутність, задачі та функції; суть поняття витрати та характер поведінки витрат при змінах обсягу діяльності підприємства; класифікацію витрат з метою прийняття управлінських рішень і контролю за виконанням завдань в процесі бізнес-адміністрування; сутність собівартості та методи обліку витрат й калькулювання; систему обліку та калькулювання собівартості за повними та змінними витратами; порядок обліку і калькулювання за нормативними витратами; суть аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку та припущення, які є в його основі; суть релевантного підходу до управління та релевантності облікової інформації; теоретичні основи бюджетування: суть та класифікацію бюджетів.

Компетентності:

ЗК3. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій в бізнесі.

ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ФК1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій бізнес-адміністрування, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів.

ФК2. Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими підприємство визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани.

ФК4. Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів

підприємства.

ФК8. Здатність використовувати психологічні технології роботи з персоналом.

ФК9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми підприємства, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.

ФК12. Здатність моделювати, оцінювати та оптимізувати бізнес-процеси підприємства.

ФК13. Здатність до самостійного опанування новими знаннями, використання сучасних освітніх та дослідницьких технологій у бізнес-адмініструванні.

ФК14. Здатність формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати математичні та комп'ютерні моделі, застосовувати статистичні методи і моделі для аналізу об'єктів і процесів у бізнес-адмініструванні.

Програмні результати навчання:

ПРН 2. Ідентифікувати проблеми на підприємстві та обґрунтовувати методи їх вирішення.

ПРН 6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність.

ПРН 13. Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення підприємства (підрозділу).

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управлінського обліку та формування інформації про витрати для прийняття управлінських рішень

Тема 1. Управлінський облік в бізнес-адмініструванні: суть, мета та основи організації

1. Сутність бізнес-процесів та їх класифікація.
2. Сутність управлінського обліку та його роль в бізнес-адмініструванні.
3. Предмет, метод та завдання управлінського обліку.
4. Принципи та функції управлінського обліку.
5. Порівняльна характеристика фінансового та управлінського обліку як складових облікової системи підприємства.
6. Організація управлінського обліку на підприємстві.
7. Організація управлінського обліку за центрами відповідальності.

Тема 2. Суть витрат, їх класифікація і поведінка

1. Суть витрат та їх роль в управлінському обліку.
2. Класифікація витрат підприємства згідно вимог законодавства.
3. Мета і напрями класифікації витрат в управлінському обліку.
4. Моделі поведінки витрат.
5. Визначення функції витрат.

Тема 3. Сутність собівартості та методи обліку витрат й калькулювання

1. Суть собівартості та завдання калькулювання собівартості продукції.
2. Об'єкти обліку та об'єкти калькулювання.
3. Види собівартості.
4. Розподіл непрямих витрат.
5. Класифікація методів обліку витрат на виробництво.
6. Особливості обліку і розподілу витрат у допоміжних виробництвах, підрозділах.
7. Види калькуляцій.

Тема 4. Система обліку та калькулювання собівартості за повними витратами

1. Суть системи обліку та калькулювання собівартості продукції за повними

витратами.

1.1. Позамовний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

1.2. Попроцесний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

1.3. Попередільний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

2. Суть калькулювання собівартості продукції за видами діяльності (ABC-метод, поопераційний метод калькулювання).

3. Особливості системи обліку та калькулювання за змінними (неповними) витратами.

4. Порядок формування собівартості за методом «директ-костинг».

Тема 5. Облік і калькулювання за змінними витратами

1. Значення системи обліку та калькулювання собівартості продукції за нормативними

витратами.

2. Організація нормативного методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

3. Система «стандарт-кост» - особливості обліку витрат і калькулювання собівартості та

переваги їх використання.

4. Аналіз відхилень від нормативів та їх впливу на прибуток.

5. Методи виявлення відхилень від норм.

Тема 6. Облік і калькулювання за нормативними витратами

1. Історія розвитку і впровадження нормативного методу обліку витрат і калькулювання.

2. Порівняльна оцінка елементів методу «стандарт-кост» і нормативного методу.

3. Організація нормативного господарства підприємства і складання нормативних калькуляцій.

4. Облік зміни норм, методика і техніку обліку відхилень від норм.

5. Аналіз відхилень від норм і управління за ними.

Змістовний модуль 2. Контроль та оцінка результатів діяльності підприємств в рамках системи управлінського обліку

Тема 7. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

1. Суть аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток» та його моделі.
2. Визначення точки беззбитковості. Методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток».
3. Поріг рентабельності та маржинальний запас міцності.
4. Застосування методу «витрати – обсяг – прибуток» для визначення бажаного рівня обсягу реалізації і прибутку.
5. Припущення, які властиві моделі взаємозв'язку «витрати - обсяг - прибуток».

Тема 8. Аналіз інформації для прийняття управлінських рішень

1. Прийняття управлінських рішень та суть релевантної інформації.
2. Суть диференціального аналізу за типовими операційними рішеннями.
3. Рішення щодо оптимізації процесу постачання запасів.

Тема 9. Бюджетування і контроль

1. Сутність бюджетування і види бюджетів (кошторисів), що складаються на підприємстві.
2. Порядок складання та взаємоузгодження бюджетів.
3. Контроль за виконанням бюджетів та аналіз відхилень.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи управлінського обліку та формування інформації про витрати для прийняття управлінських рішень												
Тема 1. Управлінський облік в бізнес-адмініструванні: суть, мета та основи організації	9	2	1			6	9					9
Тема 2. Суть витрат, їх класифікація і поведінка	9	2	1			6	9					9
Тема 3. Сутність собівартості та методи обліку витрат й калькулювання	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 4. Система обліку та калькулювання собівартості за повними витратами	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 5. Облік і калькулювання за змінними витратами	10	2	2			6	10					10
Тема 6. Облік і калькулювання за нормативними витратами	10	-	-			10	10					10
Разом за змістовим модулем 1	58	10	8			40	58	2	2			54
Змістовний модуль 2. Контроль та оцінка результатів діяльності підприємств в рамках системи управлінського обліку												
Тема 7. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 8. Аналіз інформації для прийняття управлінських рішень	10	2	2			6	10					10
Тема 9. Бюджетування і контроль	12	2	2			8	12	1	1			10
Разом за змістовим модулем 2	32	6	6			20	32	2	2			28
Усього годин	90	16	14			60	90	4	4			82

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Управлінський облік в бізнес-адмініструванні: суть, мета та основи організації	1
2	Тема 2. Суть витрат, їх класифікація і поведінка	1
3	Тема 3. Сутність собівартості та методи обліку витрат й калькулювання	2
4	Тема 4. Система обліку та калькулювання собівартості за повнимивитратами	2
5	Тема 5. Облік і калькулювання за змінними витратами	2
6	Тема 6. Облік і калькулювання за нормативнимивитратами	-
7	Тема 7. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	2
8	Тема 8. Аналіз інформації для прийняття управлінських рішень	2
9	Тема 9. Бюджетування і контроль	2
Разом		14

6. Теми лабораторних занять

Відповідно до робочої програми з дисципліни лабораторні заняття не заплановані.

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Управлінський облік в бізнес-адмініструванні: суть, мета та основи організації	6
2	Тема 2. Суть витрат, їх класифікація і поведінка	6
3	Тема 3. Сутність собівартості та методи обліку витрат й калькулювання	6
4	Тема 4. Система обліку та калькулювання собівартості за повнимивитратами	6
5	Тема 5. Облік і калькулювання за змінними витратами	6
6	Тема 6. Облік і калькулювання за нормативнимивитратами	10
7	Тема 7. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	6

8	Тема 8. Аналіз інформації для прийняття управлінських рішень	6
9	Тема 9. Бюджетування і контроль	8
Разом		60

8. Індивідуальні завдання

Відповідно до робочої програми з дисципліни індивідуальні завдання не заплановані.

9. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни застосовуються такі методи навчання студентів:

- пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний) метод: викладач організує сприймання та усвідомлення студентами інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;
- репродуктивний: викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- проблемного виконання: викладач формулює проблему і вирішує її, студенти стежать за ходом творчого;
- частково-пошуковий (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом;
- дослідницький: викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висувуючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

10. Методи контролю

Поточний контроль передбачає:

- опитування на практичних заняттях;
- контрольні і самостійні роботи.

Підсумковий контроль передбачає: залік.

11. Оцінювання

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		

60-69	D	задовільно	
50-59	E		
25-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-24	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Перелік питань, які виносяться залік

1. Сутність управлінського обліку та його роль в бізнес-адмініструванні.
2. Предмет, метод та завдання управлінського обліку.
3. Принципи та функції управлінського обліку.
4. Порівняльна характеристика фінансового та управлінського обліку як складових облікової системи підприємства.
5. Основи організації управлінського обліку на підприємстві.
6. Організація управлінського обліку за центрами відповідальності.
7. Суть витрат та нормативно-правові акти, що визначають їх склад.
8. Класифікація витрат і характеристика їх основних видів.
9. Загальнооблікова та управлінська класифікація витрат за різними ознаками.
10. Загальна характеристика виробничих витрат.
11. Поведінка змінних і постійних витрат при змінах обсягу діяльності підприємства.
12. Оцінка витрат і побудова їх функції.
13. Методи визначення функції витрат, їх сутність і порівняльна характеристика.
14. Характеристика загальновиробничих витрат, їх облік та розподіл.
15. Сутність та зміст обліку виробничих витрат.
16. Суть собівартості та завдання калькулювання собівартості продукції.
17. Алгоритм розподілу загальновиробничих витрат відповідно до П(С)БО 16 "Витрати"
18. Облік незавершеного виробництва і обчислення фактичної собівартості готової продукції
19. Класифікація методів обліку витрат і калькулювання.
20. Об'єкти обліку та об'єкти калькулювання. Види собівартості.
21. Калькулювання виробничої собівартості продукції.
22. Облік витрат за статтями калькуляції та економічними елементами.
23. Характеристика і сфера застосування простого, позамовного,

попередільного і нормативного методів обліку і калькулювання.

24. Методи обліку витрат на виробництво.
25. Способи калькулювання собівартості продукції.
26. Види калькуляцій.
27. Калькулювання собівартості продукції за видами діяльності (система АВС) і системи функціонально орієнтованого калькулювання.
28. Зарубіжні “традиційні” методи (системи) калькулювання собівартості продукції.
29. Вітчизняні методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.
30. Сутність системи обліку та калькулювання за змінними витратами.
31. Варіанти “директ-костингу”: простий і розвинутий “директ-костинг”.
32. Особливості розвинутого “директ-костингу”, його переваги і можливості.
33. Особливості системи обліку та калькулювання собівартості продукції за повними витратами.
34. Порівняльна оцінка методів обліку і калькулювання повних та неповних (змінних) витрат.
35. Сутність і сфера застосування системи обліку та калькулювання за нормативними витратами.
36. Методи визначення нормативних витрат та їх типи.
37. Цілі калькуляції собівартості за нормативними витратами.
38. Облік та аналіз відхилень від норм (стандартів) витрат.
39. Облік та аналіз відхилень змінних накладних витрат.
40. Облік та аналіз відхилень постійних накладних витрат.
41. Порівняльна характеристика вітчизняного нормативного методу і зарубіжного стандарт-костингу.
42. Обмеження й передумови аналізу “витрати – обсяг діяльності – прибуток”.
43. Прийняття рішень і планування діяльності на основі аналізу взаємозв’язку “витрати – обсяг – прибуток”.
44. Метод аналізу взаємозв’язку “витрати – обсяг – прибуток”.
45. Визначення точки беззбитковості, розрахунок обсягу діяльності необхідного для бажаного прибутку.
46. Графічні методи аналізу “витрати – обсяг – прибуток”.
47. Пошук альтернативних варіантів дій і вибір найбільш оптимального з них.
48. Використання аналізу “витрати – обсяг – прибуток” в процесі прийняття рішень.
49. Поріг рентабельності, запас фінансової міцності та операційний важіль.
50. Визначення точки беззбитковості на багатопродуктовому підприємстві.
51. Основи прийняття управлінських рішень.
52. Релевантний підхід до прийняття управлінських рішень.
53. Застосування диференційного аналізу для вибору найкращих варіантів

дій.

54. Аналіз типових варіантів альтернативних рішень.
55. Сутність бюджетування, види і форми бюджетів.
56. Організаційні аспекти та функції бюджетування.
57. Методика складання бюджетів.
58. Організація контролю за виконанням бюджету.
59. Контроль на основі гнучких бюджетів.
60. Особливості бюджетування в умовах калькулювання за видами діяльності.
61. Поняття про трансфертні ціни та їх застосування.
62. Управлінська (внутрішня) звітність.

13. Рекомендована література

1. Білик М. Д. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання : навч. посіб. К. :КНЕУ, 2013. 689 с.
2. Войнаренко М.П. Управлінський облік : підручник. Хмельницький національний університет, 2013. 363 с.
3. Загородній А. Г. Управлінський облік : практикум. Л. : Видавництво Львівської політехніки, 2013. 380 с.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (зі змінами і доповненнями) від 16.07.99 р. № 996 – XIV.
5. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV. Сайт Верховної ради України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>.
6. Карпенко О. В. Управлінський облік : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
7. Лук'янова В. В. Бюджетування витрат операційної діяльності : монографія. Хмельницький : ХНУ, 2011. 225 с.
8. Лукашова І. О. Управлінський облік : навч.-практ. посіб. Донецьк : ДонНУЕТ, 2011. 225 с.
9. Матюха О. В. Бюджетування як інструмент забезпечення життєдіяльності підприємства : монографія. Запоріжжя : Запорізь. нац. ун-т, 2011. 220 с.
10. Методичні рекомендації з планування обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.01р. № 132
11. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торгівельній діяльності: Наказ Міністерства економіки та з питань інтеграції України. № 145.
12. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості ; затв. наказом М-ва промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373. – Київ : ДП “Інформаційно-аналітичне агенство”, 2007. 305 с.

13. Методичні рекомендації оцінки впливу змін економічних факторів на собівартість виробництва продукції (робіт, послуг) у промисловості та на ефективність роботи підприємств / Н. М. Григор, О. В. Крехівський, Н. Л. Ніколаєнко [та ін.] : [Держ. ін.-т комплексних техніко-економічних досліджень М-ва промислової політики України]. К, 2008. 407 с.

14. Методичні рекомендації по закриттю бухгалтерських рахунків для визначення собівартості продукції та фінансових результатів діяльності підприємств АПК (затв. Федерацією бухгалтерів і аудиторів України про № 13 від 31 жовтня 2005 року) // Облікі фінанси АПК. № 11. 2005. С. 6-41.

15. Нападовська Л.В. Управлінський облік : підруч. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 648 с.

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”. Сайт Верховної ради України. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua>

17.Партин Г.О. Управлінський облік : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. 279 с.

18. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI. Сайт Верховної ради України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/>.

19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 “Витрати”. Сайт Верховної ради України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

20. Практикум з фінансового та управлінського обліку за національними стандартами : навч. посіб. / М. Ф. Огійчук, Л. Г. Панченко, Л. О. Сколотій, Т. П. Шев’якова / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Алерта, 2013. 608 с.

21. Фаріон І. Д. Управлінський облік : підруч. К. : Центр учбової літератури, 2012. 792 с.

22. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підруч. / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін.; за ред. проф. М. Ф. Огійчука. [6-те вид., переробл. і допов.]. К. : Алерта, 2016. 1042 с.

14. Інформаційні ресурси

Інформаційною базою вивчення навчальної дисципліни є:

– законодавчі акти, нормативні документи, інструктивні, методичні матеріали та рекомендації міністерств і відомств;

– матеріали науково-практичних конференцій;

– підручники та навчальні посібники на електронних носіях;

– професійні видання України;

– Інтернет-ресурси, зокрема:

1) законодавство України: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>;

2) офіційний сайт Кабінету Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua>;

3) Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>;

4) Національна Парламентська бібліотека України: <http://www.nplu.kiev.ua>.